

МУКОФОТ МУБОРАК, ЛАУРЕАТЛАР!

Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи правлениеси секретариати ижодий Советларнинг таклифларини кўриб чиқиб, Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзининг 1982 йилда адабий мукофотларини қуйидаги ёзувчиларга беришга қарор қилди:

Ойбек номидаги мукофот — ёзувчи Ўткир Ҳошимовга, «Дунёнинг намунаси» повести учун;

Гафур Гулом номидаги мукофот — шоир Қуддус Муҳаммадийга, кейинги йилларда болаларга бағишлаб яратилган асарлари учун;

Ҳамид Олимжон номидаги мукофот — шоир Ибройим Юсуповга, замондошларимиз ҳақидаги шеърлар туркуми учун;

Сергей Боронин номидаги мукофот — шоира ва таржимон Римма Казаковага, Ўзбекистон шоирлари асарларини таржима қилганлиги учун;

Барча газетхонлар номидан биз лауреатларни қизгин муборакбод этамиз. Уларга янги ижодий ютуқлар тилаймиз.

Анъанавий «Адабиёт ва санъат» саҳифамизда бугун сиз лауреатлар ижоди билан танишасиз.

БИРИНЧИ МАРТА ЭЪЛОН ҚИЛИНМОҚДА

Ўткир ҲОШИМОВ

СЕН ДАН УГИНА...

Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати ёзувчи Ўткир Ҳошимовнинг ушбу янги комедияси замонавий мавзуда. Асарда маънавий поклик учун кураш, соф муҳаббат, инсонийлик тараннум этилади. Худбинлик, разиллик каби иллатлар гоҳ кулгили, гоҳ аччиқ сатирик оҳангларда қораланади. Қуйида сиз ана шу пьесанинг биринчи кўринишидан парча ўқийсиз.

Ўткир ҲОШИМОВ

Шаҳар боғининг хил-фурқат бурчаги. Гуллаган шафтоли остидаги скамьяга. Унда Фарҳод билан Феруза ўтиришибди. Фарҳоднинг ёнида «дипломат» портфели. Ферузанинг ёнида сумкача.

Сўзсиз (импровизация) сўзла. Фарҳод секин Ферузанинг ёнига яқин сурилади. Феруза секин нари сурилади. Фарҳод унга яна яқин сурилади. Феруза яна нари сурилади. Фарҳод яна яқин келади. Феруза тагин нари кетади. Охири Феруза скамьяга чеккасига бориб қолади. Фарҳод унинг елкасидан қучмади, булганди; Феруза лип этиб ўрнидан турди-да, скамьяга ўтиб бу чеккага қелиб ўтирди. Фарҳод ҳам скамьяга ораксидан айланмиб ўтиб, тагин унга сўзланган ўтириб олади. Боғи ҳолат яна такрорланади. Фарҳод сурилади. Охири скамьянинг ўртасига қелишгач, Феруза сумкасидан бур олади-да, икковларининг ўртасидан кўндаланг чизик чизиб, ҳавли «девори» ясади. Кейин «кутулдимми» дегандек хотиржам қўлини қувштириб ўтириб олади. Фарҳод унга таппинганда боши ҳавли деворга тегиб кетади. Ҳатто ўзи «дўки» этиб овоз ҳам чиқариб юборади.

Феруза: (унинг қўлига ёпишиб) — Фарҳод ака! Нима қиласиз? Фарҳод: (Йиғламсираб) — Роза бўлинг мендан, Феруза! Мен сизни севардим! (Дорини озгига солади. Чироқ бирдан киралашади. Фантасстик музика эшитилади. Энг баланд пардасига борганида таққа тўхтайдди. Чироқ ёришади. Фарҳод скамьяга сўяниб бекуш ётибди.) Феруза: (Йиғламсираб) Фарҳодни силкитади. Фарҳод ака! Фарҳод ака! Вой шўрима! Хой, ким бор! (Аланглайдди. Фарҳодни силкитади) хушга келтирмакчи бўлади.) Фарҳод ака! Ахир мен... мен... (Йиғлаб юборади.) Нима қилиб қўйдингиз Фарҳод ака! Вой шўрима! Энди нима қиламан бу дунёда, Фарҳод ака! (Қатъий қарорга келиб доридан олади.) Шошманг, Фарҳод ака. Шошманг, Фарҳод ака. Хозир кетингиз энди... этиб... Борман-Алвидо меҳрибон дедангизини! Алвидо сирдош боғим! Мендан рози бўлинг, Фарҳод ака! (Дорини озгига солади... Чироқ киралашиб, Фантасстик музика янграйдди. Энг баланд нуктасига этиб тўхтайдди. Чироқ ёришади.) Скамьяда иккови бир-бирига сўяниб ўтиришибди. Аввал Фарҳод, кейин Феруза кўзини очади. Уларга ҳеч нима қилган эмас. Фарҳод дори тақсирдан хушнинг йўқотган. Бироқ дорининг тақсири ҳали давом этади.

Феруза: (унинг қўлига ёпишиб) — Фарҳод ака! Нима қиласиз? Фарҳод: (Йиғламсираб) — Роза бўлинг мендан, Феруза! Мен сизни севардим! (Дорини озгига солади. Чироқ бирдан киралашади. Фантасстик музика эшитилади. Энг баланд пардасига борганида таққа тўхтайдди. Чироқ ёришади. Фарҳод скамьяга сўяниб бекуш ётибди.) Феруза: (Йиғламсираб) Фарҳодни силкитади. Фарҳод ака! Фарҳод ака! Вой шўрима! Хой, ким бор! (Аланглайдди. Фарҳодни силкитади) хушга келтирмакчи бўлади.) Фарҳод ака! Ахир мен... мен... (Йиғлаб юборади.) Нима қилиб қўйдингиз Фарҳод ака! Вой шўрима! Энди нима қиламан бу дунёда, Фарҳод ака! (Қатъий қарорга келиб доридан олади.) Шошманг, Фарҳод ака. Шошманг, Фарҳод ака. Хозир кетингиз энди... этиб... Борман-Алвидо меҳрибон дедангизини! Алвидо сирдош боғим! Мендан рози бўлинг, Фарҳод ака! (Дорини озгига солади... Чироқ киралашиб, Фантасстик музика янграйдди. Энг баланд нуктасига этиб тўхтайдди. Чироқ ёришади.) Скамьяда иккови бир-бирига сўяниб ўтиришибди. Аввал Фарҳод, кейин Феруза кўзини очади. Уларга ҳеч нима қилган эмас. Фарҳод дори тақсирдан хушнинг йўқотган. Бироқ дорининг тақсири ҳали давом этади.

Ибройим ЮСУПОВ

Яқинда шахримизда бўлиб ўтган Қорақалпоғистон маданияти кунларидан таниқли сўз устаси, Бердақ мукофоти лауреати, Қорақалпоғистон халқ шоири Ибройим Юсупов ҳам иштирок этган, газетхонларимиз унинг шеърлари билан танишган эдилар.

Шоирнинг Ҳамид Олимжон номидаги мукофотга сазовор бўлганлиги муносабати билан янги иккита шеърини эътиборингизга ҳавола этамиз.

РУС АДАБИЁТИ ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Рус халқига бўлган инқили сўзим: Севдям рус қўшигин — илҳомим меннинг. Эртада йўқ кунин яратдинг, русим, Данко юрагиндир юрагинг сенинг. Лицей боғларидан Сибирга қадар Эсимда: Ватан, эрк деб, чиндинг голиб. Қоғалар зурларинг зулмидан асар. Нақмодек қақнадинг зулмидан ёриб. Қора ниғларнинг қора номида... Бир ёвуз ўқ учун бўлганда нишон — Буюк Пушкиннинг ота қониди. Вақдат эмас, йўқ, оқ чекса ҳам жон, Ҳўш турди истийқол, шеър, шараф ва шон! Биринчи муҳаббат ҳикоясидан... Беором қолганда кўнгли арта-кеч, Сой сохил... қора тол соясизда Унута олмадиг Татъанга ҳеч... Сатрлар сеҳрида ўша кезлардан Ҳис эдим Волгадиг, дарёлар авқини. Сенда кўрлим не-не-теран денгизлар, Сендан тинглаганам урмонлар маънисин. Сенсан Лермонтовнинг маҳзун ўйларини, Теран Толстойнинг доншмандлигини... Сендан кураётган тилинги куйларини, Сенсан муаллимни, топишганлигини! Сенда бор Корчакнинг мардлигини, қалон, Манювскийнинг али қадамиди ҳам, Сенда эвулгининг қудратли замиши, Сен мазлум эларда ҳам маёғ, мўдҳам, Ленин ила Горький сўзлашиб турган... Сурагданда туйғум бир олам мазмун. Ҳа, ўша тарихий декретлардан! Юксалар Советлар юрти кундан-кун! Рус халқига бўлган инқили сўзим: Севдям рус қўшигин — илҳомим меннинг. Эртада йўқ кунин яратдинг, русим, Данко юрагиндир юрагинг сенинг.

Кундузи қуёшли, туни юлдузли Бир элнинг иқидида кўнглим беқарор. Ҳа кўксизда бунёд этган у бизни, Унга фарзанд бўлиб тоқиди эътибор. Бу қурра доимо турса айланмиб, Юборсалар меннинг қўшимни бойлаб, Борурман у ерни янглишмай таниб, Минган отам унга йўл топиб борар. Турроғи тўтиб, сувларини шарбат, Умр бўйи унга берамиз зийнат. Ер ишқи, Ер ишқи, нон, овоз меҳнат, Беадирмағай инсон аллодин элқор. Саратон булок, чапғилар дармон, Юз йил чарчамасдан қуйлашга борман. Амалда ошмакда ажойиб армон, Ондай жамолнига юлдуз интизор, Денгиз тортигса-да, қўллари кўриб, Сувлари қочса ҳам анҳорга буриб, Қўнглимда бир улкан дарё мавж уриб, Унинг қўлларида оқарда турар, Уйғонган саҳродир унинг ҳар ёни, Эртада чайқалар мевали боғи, Батав деган ақиб маъло сўчмоғи, Менинг учун ушбу ердан бошланар, Елган оқ дейишар апрелда, майда, (Энг яқини, чунки дехқонга фойда) Кўшб бу ўқининг ниқиди шайдо, Мен ҳам қўшб қабил шун эрга хумор, Бу ер менга керак, мен ҳам керакман, Унга теран тоқиб ёйган теракман, «Улуғ Ватанин сўй, сен чин юрадан» Деб ўргатар бу ер тингласан агар.

ТУФИЛГАН ЕРИМ

Кундузи қуёшли, туни юлдузли Бир элнинг иқидида кўнглим беқарор. Ҳа кўксизда бунёд этган у бизни, Унга фарзанд бўлиб тоқиди эътибор. Бу қурра доимо турса айланмиб, Юборсалар меннинг қўшимни бойлаб, Борурман у ерни янглишмай таниб, Минган отам унга йўл топиб борар. Турроғи тўтиб, сувларини шарбат, Умр бўйи унга берамиз зийнат. Ер ишқи, Ер ишқи, нон, овоз меҳнат, Беадирмағай инсон аллодин элқор. Саратон булок, чапғилар дармон, Юз йил чарчамасдан қуйлашга борман. Амалда ошмакда ажойиб армон, Ондай жамолнига юлдуз интизор, Денгиз тортигса-да, қўллари кўриб, Сувлари қочса ҳам анҳорга буриб, Қўнглимда бир улкан дарё мавж уриб, Унинг қўлларида оқарда турар, Уйғонган саҳродир унинг ҳар ёни, Эртада чайқалар мевали боғи, Батав деган ақиб маъло сўчмоғи, Менинг учун ушбу ердан бошланар, Елган оқ дейишар апрелда, майда, (Энг яқини, чунки дехқонга фойда) Кўшб бу ўқининг ниқиди шайдо, Мен ҳам қўшб қабил шун эрга хумор, Бу ер менга керак, мен ҳам керакман, Унга теран тоқиб ёйган теракман, «Улуғ Ватанин сўй, сен чин юрадан» Деб ўргатар бу ер тингласан агар.

Қорақалпоқчадан таржимаси.

КЕЛИН

Кетди. «Қайтсам тўй бўлар», — дедиди, кетди ўғлон. Қиз қанча кутди уни, фарзанд кутгандай жувон. Дом-дараксиз кетганини сир тутдилар икки йил... «Нахот», «Нахот» — ишонмас; ўт бўлди, ёнид кўнгли. «Қанотлари сийди-я», — деб кўйинди аёллар. «Монастирга борсамми...» — ундар уни ҳаёллар. Узун қиш кечалари, ёғи ой нуруларида «Саҳна!» — бедаво дарди сизар юрак қаърида. Нонлоқ, бир йилгита ёру йўлдош бўлди у, Ичкчидан зил кетиб, сабри одош бўлди у. Рўзғори ҳам бинойи, ташвиши йўқ, гами йўқ — Гарчанд бола-чақали, ҳеч кимдан бир камий йўқ, Бъязин игна тутса, ё сизир соғса баногоҳ Лабин тиллаб қолар-да, ўз-ўзидан деяр: «Оҳ». Эри эса англамас: «Бу қанча ноз яна? Келинлик даврингизни кўзсизнинг дейман-а?». Оҳ келинлик, келинлик... Менинг кўнглим бўлар гап, Аҳ қанбида доим сенинчу дард аралаш. Ерни тутган қабрлар бошида соч ёзиб, лол, Илгасакда аёллар — бўлиб худди мажнунот, Қувончидан ажралган ўғлонлар тирилурини, Етим қолган ваъдалар, илкомлар тирилурини? Ер само зулматда келинчақ қабил берди, Кумуш сочқилар мисол сонилмоқда оппоқ қор.

О. ҲОЖИЕВА таржимаси.

Ўзбек совет болалар адабиётининг атоқли намоёндаларидан бири — Қуддус Муҳаммадий 1907 йилда Тошкентда туғилди. Шоирнинг илк шеърий китоби «Ўқувчига эсдалик» номи билан 1946 йилда чоп этилди. Шундан кейин унинг «Орзу», «Синов», «Танланган асарлар», «Қандай бўлмоғим керак», беш китобдан иборат бўлган «Табиат алифбеси» каби 40 га яқин шеърини тўплами босилиб чиқди.

Қуддус Муҳаммадий 1970 йилда Ҳамза номидаги республика Давлат мукофотига сазовор бўлди. Унга Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи фахрий унвони берилган.

«ДЎСТЛИК ДИЁРИМ — ТОШКЕНТ»

Орзу айлар эдимки яшасин бу Тошкент, Орзу майсалда етдим яшадигул Тошкент, Яшнади нур Тошкент! Дашту сахро чўллари гулга кўнлиди Тошкент, Турроғи олтин кумуш, дур, сувлари бол Тошкент, Кўрагини кўкка кериб Чимён тоғим роҳат курорт, Маъдани гуллар берар ул Олмадиг сой гуркираб, Шарбати чак-чак томар меванинг қони сероб,

Панжаси мойларга бутган бахтиёр эл Тошкент, Аҳди ёр эл Тошкент! Ҳар ёғига боқсангиз минг хил равот гул хоналар, Мақтабу фабрик, завод гуллагиди жонот Тошкент. Эртақ, ёш қиз, қари, ҳамма бир тенг долалар Тенг ҳуқуқ, чақ-чақ ҳаёт қулмада хандон Тошкент. Шодлик наъша навоси тинимайни қуйлар мудом, Хар йилгит, қиз кўнглида олий умид норлар мудом, Шоирни Қуддус бу қўн тасвирига зақиди қалам, Яшна, эй гул яшнаган севган диёрини Тошкент, Яшна, эй нур яшнаган дўстлик диёрим Тошкент.

ПОЙТАХТ МАДҲИ

Яша, эй совет элим, Яша, эй совет эрим, Жонажон она меҳрим, Меҳрибон ота меҳрим, Партиям, ватав меҳрим, Туғма жон, танам меҳрим, Ўстирдинг пок лўқмадан, Востирдинг олға қадам, Яйратдинг завқиди дилим, Яшнадинг шавқиди дилим, Аълодини ўргатдинг, Донодини ўргатдинг, Чексиз олий ҳимматинг, Чексиз олам хизматинг, Ўргатдинг завқ сафога, Меҳнат, меҳру вафога, Меҳнаткаш инсон этдинг, Элга меҳрибон этдинг, Бахт, иқболим гуркираб, Дехқон эҳканин ўрар, Яша, эй совет элим, Яша, эй совет эрим, Партиям, меҳрибоним, Бахт-иқбол, меҳри қоним.

Рубобим, йўқ армоним, Қўшиқ, созим ранг-баранг, Бири-бирдан таранг Янгра, қўшиғим, Коммунизм қувручим, Битмас-туганмас кучим, Менинг санъатим, илмим, Интернационал гимним! Қўшиқларини парвоз қил, Космонавтке овоз қил!

Оқ тоғлар

Далалар бўйлаб кўрдим, Оқ тоғлар жов қатор, Тоғ десам Усар ҳар он, Осмонга қулоч отар, Оламга қулоч отар! Оқлида тоғлар ҳайрон, Бу билан тенгланолмай, Тена бўлиб қолишди, Оқлида иш ечолмай, Мен ўзим ҳам биринчи, Далада тоғ кўришим, Суришарсам дедилар, Пахта олтин, кумушини, Мўл ҳосил хирмонлари, Пахтакорлар тоғи бу, Ҳалол меҳнат ҳосилин, Бу ҳали бир ёш-қу, Ажабмас хирмон оша, Осмонга чиқиб етасак Оламин кучиб етасак, Ойга ҳам учиб етасак, Далалар бўйлаб кўрдим, Оқ тоғлар жов қатор, Тоғ десам Усар ҳар он, Осмонга қулоч отар, Оламга қулоч отар.

Қор ёққан кун

Бу йил қор қалин ёғди, Тондан кўрсам тизза бўйи бор, Дарахтлар ҳам оппоқ моми, Бувим деди чўкибди нор, Мўлтайишиб мусичалар, Қорга ботиб питирлашар, Қавотлари музабл қопти, Учолмасдан дилдирашар, Ўғлим Тожни кўриб деди:

СССР — дўстлик қўёши

СССР — олам дўстлик қўёши, Жонажон партиязин эл дўстлиги боши, Олам дўстлик байрамига шарафлар, Олам бўйлаб ўсар меҳнаткаш сафлар! Халқларга озодин йўлини очган, Одамга қўшибди меҳр, нур сочган, Э, совет Ватаним жаҳондек кенсан, Барчага баробар, оламдек тенгсан, Кенглигини-тенглигини ўфдек чексиз, Сен орқали халқлар эрк тоғди азиз.

Таниқли совет шоираси Римма Казакова 1932 йилда туғилган. Унинг биринчи шеърини китоби — «Шарқда учрашамиз» 1958 йилда босилиб чиқди. Шундан буён шоиранинг ўндан ортиқ китоби чоп этилди.

Римма Казакова рус ўқувчиларини ўзбек шоирларининг ижоди билан таништиришда ҳам самарали фаолият олиб борапти. У Қорақалпоғистон АССРда хизмат кўрсатган маданият ходими унвонига сазовор бўлган.

Римма КАЗАКОВА
МИРЗАЧУЛ
— Нечун ер нўксизда чипта ямогман, Чўл сувга ташнадир, меҳнатга одам — Бу икки ташналик умрашди ахир, Чўллarga ташланди қутлуг бир қадам, Меҳрлар, орзулар пратди нахр, Негмон ҳам яшасин, оту улов ҳам Чўлнинг илк калъаси — чипта ўтов ҳам Ялангтўш йиғитлар, қизлар яшасин, Яшасин илк бора чўллар наъшасини Тотиб, гул ўстирган боғбон нимса, Чўлда илк бора ким уй қурган бўлса, Мирзачўл бағрида не боғлар яшар, Мен эса бир незиб, кетурман ташна, Севига ташнадек, ташнадек гулга, Ташнаман баҳорга, гул — Мирзачўлга, Истагим, саҳий бу бағир баҳорини Қўшиқлар бергуси менга кўп ҳали, Фақат сув сўрарди, сув сўрарди, сув: Э. ОХУНОВА таржимаси.

Э. ОХУНОВА таржимаси.

3 TOШKENT БЕТ

3 TOШKENT БЕТ
80 ДЕКАБРЬ, 1982 й.

